

Tonči Bavčević
Josip Babin
Lidija Vlahović

Originalni znanstveni rad

KOMUNIKOLOŠKI ASPEKTI NASTAVE TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE

1. UVOD

Moderni trendovi u školstvu i modernizacija školskog sustava općenito, postavljaju nove zahtjeve na metodičkim istraživanjima. Potrebno je preispitati metode rada kao i oblike rada, a s ciljem sve veće individualizacije nastavnog procesa i približavanja autentičnim potrebama učenika. Pitanje koje se postavlja pred školu više nije što, već kako poučavati, a to nedvojbeno otvara pitanje komunikacije kao temeljnog sredstva rada svakog nastavnika.

Tjelesna i zdravstvena kultura nije iznimka. Nemoguće je živjeti u iluziji kako je osnova našeg obraćanja učeniku kineziološki operator. Naprotiv, od strateške je važnosti shvatiti kako je to riječ. Dakle, interpersonalna komunikacija na relaciji učenik-nastavnik i obrnuto predstavlja *conditio sine qua non* svakog pedagoškog djelovanja, a nastava tjelesne i zdravstvene kulture upravo je to: pedagoško djelovanje unutar antropološke sfere morfoloških, motoričkih, funkcionalnih, kognitivnih, konativnih i socijalnih faktora te stjecanje motoričkih znanja i motoričkih postignuća u sustavu kinezioloških aktivnosti.

Jasno je stoga, da takav proces može biti uspješan jedino unutar konteksta kvalitetne komunikacije, pa se postavlja pitanje: kako komuniciramo s učenicima i predstavlja li takva komunikacija preduvjet uspješnog odgojno-obrazovnog procesa u nastavi tjelesne i zdravstvene kulture?

Cilj je ovoga rada ispitati kvalitetu komunikacije na relaciji nastavnik-učenik, te utvrditi kvantitativne odnose četiriju dimenzija razgovora tzv. Hamburškog komunikacijskog kvadrata: sadržajne, odnosne, osobne i utjecajne (Brajša, 1994).

2. METODE RADA

Uzorak ispitanika za potrebe ovoga istraživanja obuhvaća studente treće i četvrte godine Zavoda za kineziologiju Fakulteta prirodoslovno-matematičkih znanosti i odgojnih područja Sveučilišta u Splitu i ukupno iznosi 85 ispitanika, od čega 53 muškaraca i 32 žene.

Upotrebom anketnog upitnika ocjenjena je kvaliteta interpersonalne komunikacije na relaciji student-učenik (Brajša, 1995), na javnim i individualnim predavanjima iz predmeta kineziološka metodika. Test se sastoji od 34 pitanja ili čestice koje pokrivaju široki spektar komunikacijskih atributa, a svaki se ocjenjuje na skali od 7 stupnjeva. Veći broj predstavlja bolji modalitet komuniciranja. Pitanja su podijeljena tako da pokrivaju četiri dimenzije razgovora: sadržajnu, odnosnu, osobnu i utjecajnu (Tablica 1). Rezultat pojedinih komunikacijskih dimenzija jest zbroj vrijednosti pripadajućih pitanja, dok konačan rezultat na testu predstavlja zbroj rezultata svih četiriju dimenzija.

Tablica 1. Dimenzije razgovora i pripadajuće atribucije

Sadržajna dimenzija	
1.	Nastavljanje-prekidanje
2.	Prihvatljivost-odbojnost
3.	Dijalog-monolog
4.	Interaktivnost
5.	Opisivanje-tvrđenje
6.	Hipotetičnost-dogmatičnost
7.	Objašnjavanje-dokazivanje
8.	Nuđenje-nametanje
9.	Konkretnost-apstraktnost
10.	Razumljivost
11.	Zanimljivost

Odnosna dimenzija	
12.	Humanost
13.	Uvažavanje različitosti
14.	Slušanje
15.	Tolerancija
16.	Davanje prava
17.	Ravnopravnost
18.	Traženje pozitivnog
19.	Razumijevanje-optuživanje
20.	Prilagođenost sebi ili drugome
21.	Udobnost

Osobna dimenzija	
22.	Iskrenost
23.	Razmišljanje
24.	"Ja-Ti" modaliteti
25.	Osobnost-neosobnost
26.	Otkrivanje-sakrivanje

Utjecajna dimenzija	
27.	Omogućavanje razgovora
28.	Uspješnost razgovora
29.	Pomaganje u razgovoru
30.	Približavanje-udaljšavanje
31.	Rješavanje problema
32.	Obogaćivanje-osiromašivanje
33.	Usrećivanje-unesrećivanje
34.	Spajanje-razdvajanje

Metode obrade podataka. Nad dobivenim podacima izračunati su slijedeći parametri deskriptivne statistike: aritmetička sredina (\bar{x}), postotak ostvarenog rezultata u pojedinim komunikacijskim dimenzijama i postotak ukupnog rezultata

(%), minimalni rezultat (min), maksimalni rezultat (max), standardna devijacija (SD). Kvantitativne razlike između studenata i studentica u području četiriju komunikacijskih dimenzija testirane su multivarijantnom i univarijantnom analizom varijance.

3. REZULTATI I DISKUSIJA

Analizom podataka (Tablica 4) dobiven je uvid u ukupnu komunikacijsku kvalitetu kao i kvalitetu pojedinih komunikacijskih dimenzija studenata na javnim i individualnim predavanjima iz kineziološke metodike. Evidentno je da i studenti i studentice procjenjuju svoju komunikaciju s učenicima kao kvalitetnu o čemu svjedoče i visoki rezultati svih promatranih komunikacijskih dimenzija (Tablica 4, Graf 1).

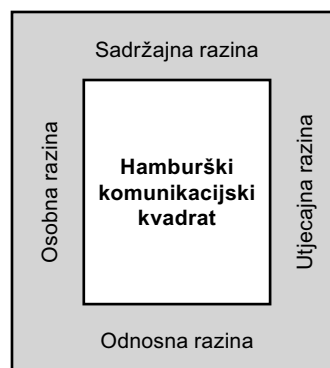
Usporedimo li rezultate dobivene u ovom istraživanju s preporučenim trostupanjskim rangiranjem autora upitnika (Tablica 2), možemo zaključiti da komunikacija obiju skupina ispitanika odgovara modalitetu dobrog razgovora.

Parcijalne komunikacijske dimenzije ekstrapolirane su iz upitnika selekcijom pitanja u skupine koje pokrivaju četiri aspekata komunikacije. Hamburška komunikološka škola u interpersonalnoj komunikaciji razlikuje prenošenje određenog sadržaja, utvrđivanje odnosa prema sadržaju i primatelju poruke, otkrivanje vlastite osobnosti i utjecanje na primatelja poruke. Sukladno navedenome moguće je, dakle, govoriti o sadržajnoj, odnosnoj i osobnoj komunikacijskoj dimenziji. (Brajša, 1994). Navedena latentna struktura razgovora poznata je kao **“hamburški komunikacijski kvadrat”** (Crtež 1).

Tablica 2. Rangiranje komunikacije

Broj bodova	Modalitet razgovora
manje od 100	Loš
100 – 200	Dobar
više od 200	Vrlo kvalitetan

Crtež 1. Latentna struktura komunikacije

Rezultati diferencijacije skupina na globalnom planu dobiveni multivarijantnom analizom varijance (Tablica 3) pokazuju statistički značajnu razliku kvantitativnih pokazatelja komunikacije između studenata i studentica. Evidentno je, dakle, da u modalitetima komuniciranja između dvije skupine ispitanika egzistira bitna razlika koju je upotrebom univarijantne analize varijance nužno odrediti po pojedinim latentnim dimenzijama.

Tablica 3. MANOVA

Wilksova λ	F	p
0,75	6,62	0,00

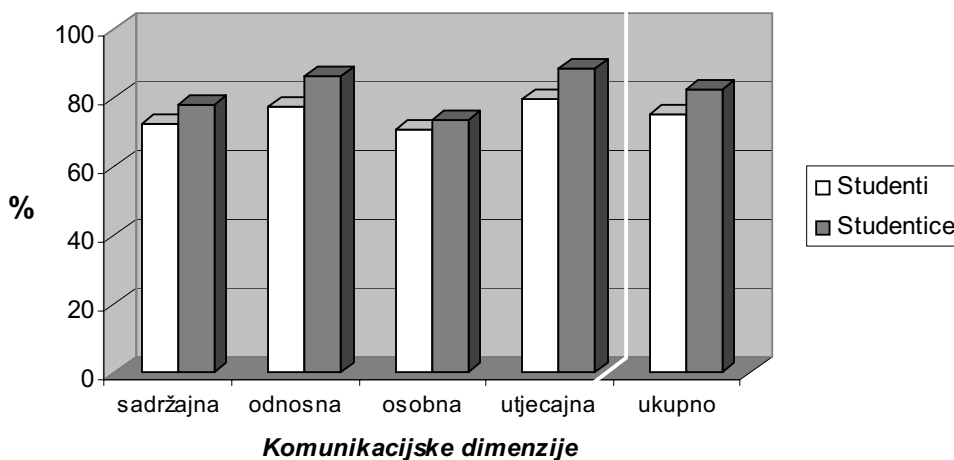
Provedena analiza pokazala je statistički značajnu kvantitativnu razliku u dimenzijama sadržajne, odnosno i utjecajne komunikacije (Tablica 4) između dviju skupina ispitanika i to u korist studentica (Graf 1). To ukazuje na činjenicu da studentice nalaze bolje modalitete u prijenosu sadržaja učenicima, bolje definiraju vlastiti odnos prema sadržaju i sugovorniku te svojom komunikacijom postižu veći utjecaj na učenike. S druge strane, pak, u osobnoj komunikaciji nije evidentirana značajna razlika između dviju skupina ispitanika (Tablica 4). Kako obje skupine u osobnoj dimenziji razgovora postižu postotno najniže rezultate, očito je da su i studenti i studentice u svojoj komunikaciji s učenicima jednako neosobni.

Tablica 4. Parametri deskriptivne statistike i rezultati univarijantne analize varijance

D.K.	Studenti					Studentice					ANOVA	
	\bar{x}	%	min	max	SD	\bar{x}	%	min	max	SD	f	p
Sadržajna	55,81	72,48	31	72	8,30	60,09	78,04	50	73	5,86	6,54	0,01
Odnosna	54,26	77,52	39	69	6,66	60,38	86,25	54	67	4,21	21,64	0,00
Osobna	24,85	71,00	15	33	3,21	25,78	73,66	19	31	2,89	1,81	0,18
Utjecajna	44,68	79,78	27	55	6,23	49,66	88,67	44	56	3,49	17,14	0,00
Ukupno	179,60	75,46	122	215	20,97	195,91	82,31	179	224	12,98	15,67	0,00

Legenda: dimenzije komunikacije (D.K), aritmetička sredina (\bar{x}), postotna vrijednost (%), minimalni rezultat (min), maksimalni rezultat (max), standardna devijacija (SD), vrijednost f-testa (f), prag signifikantnosti (p)

Budući da je uspješan razgovor moguće ostvariti samo izravnim i verbalnim izražavanjem svojih osjećaja, potreba i želja (Brajša, 2000), nameće se potreba osvješćivanja osobne dimenzije razgovora i na relaciji nastavnik-učenik.

Graf 1. Kvantitativni pokazatelji komunikacijskih dimenzija

4. ZAKLJUČAK

Putem određivanja pojavnih ekstenziteta pojedinih komunikacijskih dimenzija, provedeno istraživanje ukazalo je na kompleksnost latentne komunikacijske strukture, kao i na važnost pojedinih dimenzija u oblikovanju kvalitetnih modaliteta komunikacije u tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi. Ako se složimo, dakle, da je odgojno-obrazovni proces u cjelini, pa tako i područje tjelesne i zdravstvene kulture u svojoj biti komunikacijski proces, onda je u cilju njegova boljeg razumijevanja a time i poboljšavanja, nužno usmjeriti znanstveno-istraživački rad upravo u smjeru definicije strukture i modaliteta pedagoških komunikacijskih procesa.

5. LITERATURA

1. Brajša, P. (1994). Pedagoška komunikologija. Školske novine, Zagreb.
2. Brajša, P. (1995). Sedam tajni uspješne škole. Školske novine, Zagreb.
3. Brajša, P. (2000). Umijeće razgovora. C.A.S.H., Pula.